ประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) : ลักษณะโบราณิกศัพท์สมัยอยุธยา

The Archives of Ok-Phra Wisut Sunthon (Kosa Pan): Archaic Word Form in Ayutthaya Period

บุญเลิศ วิวรรณ์ / Boonlert Wiwan

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Thai Language Department, Faculty of Humanities, Kasetsart University

Email: boonlert.w@ku.th

Received: October 10, 2025
Revised: November 21, 2025
Accepted: November 25, 2025

Abstract

This article aims to study the archaic word form in Ayutthaya period in the diary writing of Ok-Phra Wisut Sunthon (Kosa Pan) which was written in Thai language with a total of 68 pages. As a result of the study, it is found that the diary writing of Ok-Phra Wisut Sunthon (Kosa Pan) in Ayutthaya period contained the use of the ancient vocabularies in both Thai words and borrowed words. According to Thai words, the researcher found the ancient vocabularies in the diary of Kosa Pan, including nouns, verbs and adverbs as follows: 1) three types of noun vocabularies which were common nouns, proper nouns, and collective nouns, 2) two types of verb vocabularies which were intransitive verbs (a verb that does not need an object), and transitive verbs (a verb that needs an object), and 3) the adverb vocabularies which were found that the adverbs of manner were mostly used. For the borrowed words, the researcher found that there was the use of the ancient vocabularies in the various languages, including French, Portuguese, English, Pali, Sanskrit, and Khmer.

Keywords: Achieve of Ok Phra Wisut Sunthon, Archaic Thai Lexicon, Ayutthaya Period.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะโบราณิกศัพท์สมัยอยุธยา ในการเขียนบันทึกรายวันของออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) ซึ่งเป็นบันทึกภาษาไทย จำนวน 68 หน้า ผลการศึกษาพบว่า ในการเขียนบันทึกรายวันของออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) สมัยอยุธยานั้น มีการใช้โบราณิกศัพท์ทั้งที่เป็นคำไทยและโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำยืม ผู้ศึกษาพบคำศัพท์โบราณในบันทึกของโกษาปาน ทั้งที่เป็นคำนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์ ดังนี้ 1) คำศัพท์ที่เป็นคำนามมีทั้งหมด 3 ประเภท คือ สามานยนาม (คำนามทั่วไป) วิสามานยนาม (คำนามชี้เฉพาะ) ลักษณนาม (คำนามบอกลักษณะ) 2) คำศัพท์ที่เป็นคำกริยามีทั้งหมด 2 ประเภทคือ อกรรมกริยา (กริยาที่ไม่ต้องมีกรรมมาต่อท้าย) สกรรมกริยา (กริยาที่ต้องมีกรรมมาต่อท้าย) 3) คำศัพท์ที่เป็นคำวิเศษณ์ โดยพบว่ามีการใช้ลักษณวิเศษณ์เป็นส่วนใหญ่ ส่วนคำยืมนั้น ผู้ศึกษาพบว่ามีการใช้โบราณิกศัพท์หลายภาษา ได้แก่ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาโปรตุเกส ภาษาอังกฤษ ภาษาบาลี-สันสกฤต และภาษาเขมร

คำสำคัญ: ประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร, โบราณิกศัพท์, สมัยอยุธยา

บทนำ

สมัยอยุธยาตอนกลางเป็นยุคที่มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231) ที่มีการติดต่อค้าขายกับนานาอารยประเทศมากมาย Pramuanwit, (1962, p. 156) กล่าวว่า สมเด็จพระนารายณ์เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวในประเทศภาคบูรพาที่เป็นมิตรและสนิทกับชาวยุโรปมากกว่าประเทศใด ๆ นั่นเป็นสาเหตุใหม่ที่อารยธรรมยุโรปได้หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศสยามครั้งแรกในประวัติศาสตร์ แม้ในสมัยก่อนหน้าจะมีการติดต่อสัมพันธ์กับชาติตะวันตกมาแล้วก็ตาม แต่การดำเนินนโยบายการต่างประเทศของสมเด็จพระนารายณ์นับว่าเป็นสมัยที่กล่าวถึงมากที่สุด (Phitphumwithi, 2012, p. 25) อันเห็นได้จากเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ นั่นคือบันทึกรายวันของออกพระวิสุทสุนทร ซึ่งทำให้ทราบว่า สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงสนพระราชหฤทัยที่จะเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศสเป็นอันมาก ทำให้พระองค์ทรงจัดส่งคณะราชทูตเดินทางไปฝรั่งเศส โดยมี “โกษาปาน” หรือผู้ที่มีสมญานามว่า “นักทูตลิ้นทอง” เป็นหนึ่งในคณะทูตชาวสยามไปปฏิบัติภารกิจดังกล่าวอีกด้วย

เอกสารบันทึกรายวันของออกพระวิสุทสุนทรเป็นเอกสารโบราณที่ประพันธ์ ในปี พ.ศ. 2228 โดยออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) ซึ่งเป็นหนึ่งในนักการทูตรุ่นบุกเบิกที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงจัดส่งคณะราชทูตไทยไปเยือนฝรั่งเศสเพื่อถวายพระราชสาส์นและเครื่องมงคลราชบรรณาการของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เอกสารฉบับนี้บันทึกด้วยอักษรไทย สมัยอยุธยา มีจำนวนทั้งสิ้น 68 หน้า ต้นฉบับเก็บอยู่ที่หอสมุดสำนักมิชชังต่างประเทศ กรุงปารีส (Mission etrangères de Paris) ประเทศฝรั่งเศส จากนั้นหม่อมหลวงมานิจ ชุมสาย ได้สำเนาต้นฉบับและพิมพ์ในชื่อเอกสารรายงานของโกษาปานในปี พ.ศ. 2529 – 2530 อาจารย์ก่องแก้ว วีระประจักษ์ได้ถ่ายทอดบันทึกเป็นภาษาปัจจุบันลงพิมพ์ในวารสารศิลปากร ปีที่ 28 ฉบับที่ 6 (มกราคม 2528) หน้า 27-145 ในชื่อ “บันทึกรายวันของออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) ราชทูตไทยไปฝรั่งเศสสมัยอยุธยา” ซึ่งเป็นบันทึกประจำวันที่โกษาปานใช้บันทึกเรื่องราวของราชทูตไทย ระยะเวลา 15 วัน ในขณะเดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศฝรั่งเศส โดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อถวายรายงานแด่สมเด็จพระนารายณ์เมื่อครั้งที่คณะทูตพำนักอยู่ ณ เมืองแบรสต์ ประเทศฝรั่งเศส นับได้ว่าเป็นเอกสารที่ทรงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะด้านอักษรศาสตร์ พบคำไทยที่ปรากฏในบันทึกหลายชนิด ได้แก่ คำนาม ทั้งสามานยนาม (นามทั่วไป) เช่นคำว่า ท้ายพระ (ห้องพักท้ายเรือ), ทอดมัน (มันฝรั่งทอด) วิสามานยนาม (นามชี้เฉพาะ) เช่น บัวขม (ลูกบัวสาย), ปลาสะพง (ปลากะพง) ลักษณนาม เช่น บอก (กระบอก), เส้นหนึ่ง (หนึ่งเส้น ยาว 40 เมตร) คำกริยา เช่น ทักทาน (ปราศรัย), รับสู้ (ต้อนรับ) คำวิเศษณ์ เช่น ชุย (ทำให้ฟูขึ้น) ส่วนคำยืมที่ปรากฏในบันทึก พบคำภาษาฝรั่งเศส ภาษาโปรตุเกส ภาษาสเปน ภาษาบาลีสันสกฤต และภาษาเขมร ตัวอย่างคำศัพท์ ภาษาฝรั่งเศส เช่น เมสี (พระสงฆ์), ปลาสอมุง (ปลาแซลม่อน), มูสูซาโบร (เมอร์ซิเออร์ฌาโมโร่), ภาษาโปรตุเกส เช่น บีศป (บิชอป), บาตรี (คำนำหน้าบาทหลวง) ภาษาสเปน เช่น กะดีด (เมืองท่าของสเปน) ภาษาบาลีและสันสกฤต เช่น พระทาน (รับประทาน), กะไตร (กรรไกร), อัจลัด (ผ้าแพร), อนณราย (อันตราย), ภาษาเขมร เช่น เถิง (ไปถึง), ถมอ (สมอเรือ), เขนง (กลักใส่ดินปืน), ปวง (ทั้งหมด) เป็นต้น

ผู้ศึกษาจึงเขียนบทความนี้เพื่อศึกษาโบราณิกศัพท์ที่ปรากฏในบันทึกรายวันของออกพระวิสุทสุนทร ไว้ 2 ประเด็น คือ การใช้คำและความหมาย โบราณิกศัพท์ที่เป็นคำไทยและคำยืมในบันทึกดังกล่าว อันจะเป็นประโยชน์ในแวดวงวิชาการด้านการใช้คำไทยและคำยืม (ฝรั่งเศส, โปรตุเกส) ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของการใช้คำศัพท์ในสมัยอยุธยาตอนปลาย คือ รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231) ซึ่งมีความสำคัญต่อการศึกษาประวัติของคำต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำไทยสมัยอยุธยาในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน)

2. เพื่อศึกษาลักษณะโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำยืมสมัยอยุธยาในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน)

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาชนิดของคำในภาษาไทยตามแนวคิดของ Phraya Uppakitsilapasan (1998, p. 70) ได้กล่าวไว้ว่า คำทั้งปวงในภาษาไทย สามารถจำแนกออกเป็นชนิดต่าง ๆ กัน ดังนี้ 1) คำนาม หมายถึง คำที่บอกชื่อคน สัตว์ สิ่งของ เป็นต้น 2) คำสรรพนาม หมายถึง คำที่ใช้แทนชื่อต่าง ๆ 3) คำกริยา หมายถึง คำที่บอกอาการคน สัตว์ สิ่งของ เป็นต้น 4) คำวิเศษณ์ หมายถึง คำที่ใช้สำหรับประกอบกับคำอื่นให้มีความต่างออกไป 5) คำบุพบท หมายถึง คำสำหรับนำหน้านามและสรรพนาม 6) คำสันธาน หมายถึง คำเชื่อมคำหรือเชื่อมความให้ติดต่อกัน 7) คำอุทาน หมายถึง คำบอกสิ่งต่าง ๆ ซึ่งการพิจารณาชนิดของคำในลักษณะนี้ พิจารณาตามหน้าที่ของคำในประโยคภาษาไทย

การศึกษาลักษณะของภาษาฝรั่งเศสในภาษาไทยนั้น Chanjira (2003, p. 155) ได้กล่าวถึง “ภาษาฝรั่งเศส” ไว้ว่า ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาที่มีวิภัตติปัจจัย มีการเปลี่ยนแปลงคำตามเพศ พจน์ เพศ ในภาษาฝรั่งเศส จะแบ่งออกเป็นเพศชาย (masculine) และเพศหญิง (Feminin) เช่น un chapeau เป็นเพศชาย หมายถึง “หมวก” une table เป็นเพศหญิง หมายถึง “โต๊ะ” เป็นต้น ส่วนพจน์นั้นแบ่งออกเป็นเอกพจน์และพหูพจน์ ลักษณะโครงสร้างทางภาษาฝรั่งเศสจะคล้ายคลึงกับภาษาไทย ประโยคจะประกอบด้วย

ภาคประธานและภาคแสดง เรียงประโยคด้วย ประธาน กริยา และกรรม แต่มีลักษณะที่แตกต่างก็คือเรื่องการวางส่วนขยายนาม คำคุณศัพท์จะวางไว้หน้าหรือลังคำนามก็ได้

การศึกษาลักษณะของภาษาโปรตุเกสในภาษาไทยนั้น Chanjira (2003, p. 154) ได้กล่าวถึง “ภาษาโปรตุเกส” ไว้ว่า ภาษาโปรตุเกสเป็นภาษาที่มีวิภัตติปัจจัย (inflectional language) จัดอยู่ในตระกูลภาษาอินโด ยูโรเปียน (Indo-European) ตัวอย่างคำภาษาโปรตุเกสในภาษาไทยเกี่ยวกับคน ขนม ศาสนา สิ่งของ มาตราวัด และคำกริยา เช่น กาละแม บาทหลวง ปิ่นโต หลา สบู่ เป็นต้น

การศึกษาลักษณะของภาษาเขมรในภาษาไทยนั้น Wilaisak (2013, pp. 73-85) ได้กล่าวถึง “ลักษณะของภาษาเขมรในภาษาไทย” ไว้ว่า ภาษาเขมรเป็นภาษาที่จัดอยู่ในประเภทคำโดด (Isolating language) จัดอยู่ในตระกูลมอญ-เขมร (Mon-Khamer Language) ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ ภาษาเขมรในภาษาไทยจะปรับมาจากเสียงและตัวเขียนของภาษาเขมร มีการสร้างคำ มีประโยคและการเรียงลำดับคำแบบเฉพาะตัว และมีลักษณะการนำมาใช้ในภาษาไทย ทั้งนำตัวเขียนภาษาเขมรมาใช้ การใช้ตามเสียงอ่านภาษาเขมร การใช้แบบเปลี่ยนตัวเขียนและเสียง พร้อมทั้งการเปลี่ยนตัวสะกด เช่น กังวล เขนย จำนง โปรด เป็นต้น

การศึกษาลักษณะของภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทยนั้น Institute of Thai Language (2006, pp. 119-139) ได้กล่าวถึง “ลักษณะของภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย” ไว้ว่า ภาษาบาลีสันสกฤตเป็นภาษาที่จัดอยู่ในประเภทอินโด-อารยัน (Indo-Arayan) ซึ่งเป็นภาษาหนึ่งของภาษาตระกูลอินโด-ยูโรเปียน (Indo-European) ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ 1) ลักษณะทางรูปเขียน คือ มักจะมีการใช้อักษรบางตัวที่ไม่นิยมใช้เขียนคำภาษาไทย มีการใช้ตัวการันต์ท้ายคำ มีการแทรก ร เข้าภายในคำ มีการตัดรูปพยัญชนะที่ซ้อนกันออก การไม่ใช้เครื่องหมายไม้ไต่คู้ การไม่ใช้รูปวรรณยุกต์ มีการใช้รูปพยัญชนะ รร 2) ลักษณะการออกเสียง คือ มักจะเป็นคำหลายพยางค์ มักจะเป็นคำที่มีพยางค์เบา 2 พยางค์เรียงกัน และ 3) ลักษณะทางรูปคำ คือ เป็นภาษาที่ไม่มีหน่วยผันคำประกอบอยู่ เป็นภาษาที่คำเดียวกันอาจจะมีหลายรูป และเป็นภาษาที่คำบางคำอาจจะมีรูปเหมือนคำไทยได้

ขอบเขตการศึกษา

ผู้ศึกษาได้นำเอกสารของโกษาปานที่นักวิชาการได้อ่านและพิมพ์เผยแพร่แล้วมาใช้ในการศึกษา เอกสารลายลักษณ์อักษรนี้เป็นเอกสารที่โกษาปานเขียนขึ้นในขณะปฏิบัติหน้าที่ด้านการเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ได้แก่ ประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) ซึ่งเป็นบันทึกภาษาไทย จำนวน 68 หน้า จัดพิมพ์โดยสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555

วิธีดำเนินการศึกษา

บทความเรื่อง “ประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) : ลักษณะโบราณิกศัพท์สมัยอยุธยา” ผู้ศึกษามีวิธีการดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) ที่เอกสารโบราณทั้งฉบับที่เป็นลายมือและแปลเป็นภาษาไทย เก็บรวบรวมข้อมูลลงลึกถึงคำศัพท์ที่เป็นโบราณิกศัพท์แบบแยกประเภทคำไทยและคำยืมภาษาต่างประเทศ

2. ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์เฉพาะที่เป็นโบราณิกศัพท์แบบสมัยอยุธยาตอนปลาย คือ สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231) โดยวิเคราะห์แยกประเภทเป็นคำไทยและวิเคราะห์ลักษณะคำยืมภาษาต่างประเทศ

3. ผู้ศึกษานำเสนอผลการศึกษาโบราณิกศัพท์สมัยอยุธยาแยกประเภทและลักษณะทั้งคำภาษาไทยและคำยืมภาษาต่างประเทศที่เป็นโบราณิกศัพท์

4. ผู้ศึกษาสรุปผลและอภิปรายผลการวิเคราะห์โบราณิกศัพท์ โดยอภิปรายผลจุดเด่นและเชื่อมโยงงานวิจัยอื่น ๆ ว่าสอดคล้องหรือแตกต่างกันแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

บทความเรื่อง “ประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) : ลักษณะโบราณิกศัพท์สมัยอยุธยา” ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการศึกษาใน 2 ประเด็น คือ โบราณิกศัพท์สมัยอยุธยาที่เป็นคำไทยและคำยืมในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) ดังรายละเอียดที่จะได้กล่าว ต่อไปนี้

1. โบราณิกศัพท์สมัยอยุธยาที่เป็นคำไทยในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน)

ผู้ศึกษาพบว่า มีการใช้คำโบราณิกศัพท์สมัยอยุธยา รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231) ที่เป็นคำไทย ในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) โดยจัดจำแนกคำศัพท์ได้เป็น 3 ชนิด ได้แก่ โบราณิกศัพท์ที่เป็นคำนาม, โบราณิกศัพท์ที่เป็นคำกริยา, โบราณิกศัพท์ที่เป็นคำวิเศษณ์ ดังนี้

1.1 โบราณิกศัพท์ที่เป็นคำนาม

การศึกษาโบราณิกศัพท์สมัยอยุธยาที่เป็นคำนามในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) พบว่า มีการใช้คำศัพท์ที่เป็นคำนาม โดยแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1.1.1 คำนามทั่วไป (สามานยนาม)

Royal Institute (2013, p. 1218) ได้นิยามความหมายของคำ “สามานยนาม” ไว้ว่า เป็นคำนามที่เป็นชื่อทั่วไปของคน สัตว์ และสิ่งของ เช่น เด็ก นก หนังสือ ลม ใจ ฯลฯ โดยในสมัยอยุธยาได้มีการนำคำนามในลักษณะนี้มาใช้เช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างคำศัพท์ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำนามทั่วไป

ที่	โบราณิกศัพท์	ความหมาย
1	ท้ายพระ	ห้องพักท้ายเรือ
	“แลข้าพเจ้าให้มา ณ ท้ายพระ”	(Phitphumwithi, 2012, p. 31)
2	ต้นหน	คนดูเส้นทางเดินเรือ
	“แลชั้นบนท้ายพระนั้นต้นหนอยู่”	(Phitphumwithi, 2012, p. 91)
3	น้ำมันลูกไม้	น้ำมันสลัด, น้ำมันมะกอก
	“ใส่น้ำส้มอุ่นแลน้ำมันลูกไม้”	(Phitphumwithi, 2012, p. 75)
4	กระเบื้องเกล็ดลิ้น	กระเบื้องเล็กที่มีลิ้นเชื่อมระหว่างแผ่น
	“ดุจหนึ่งกระเบื้องเกล็ดลิ้น”	(Phitphumwithi, 2012, p. 101)

ที่	โบราณิกศัพท์	ความหมาย
5	สามคด	คุ้งน้ำ, โค้งน้ำ
	“แลสืบขึ้นไปสามคดถึงที่ไว้เสา”	(Phitphumwithi, 2012, p. 91)
6	ไม้ยัดชัดดิน	ไม้สำหรับกระทุ้งดินปืนอัดเข้าไปในลำกล้อง
	“แลชั้นล่างนั้นไว้ไม้ยัดชัดดิน”	(Phitphumwithi, 2012, p. 101)
7	กรง	รางปืน
	“ตั้งยืนไว้เป็นกรงตามกว้างตึก”	(Phitphumwithi, 2012, p.103)
8	ตึกกี่	โรงทอผ้าใบ
	“ถัดนั้นไปเป็นตึกกี่ผู้ชายทอผ้า”	(Phitphumwithi, 2012, p. 107)
9	วงกุด	ประตูปลายตัด ไม่ใช่ปลายโค้งแหลม
	“ประตูนั้นก่อด้วยศิลาเป็นวงกุด”	(Phitphumwithi, 2012, p. 111)
10	เหล็กโคน	เหล็กแท่ง
	“ห้องหนึ่ง ๆ นั้นไว้เหล็กโคน”	(Phitphumwithi, 2012, p. 103)

จากตัวอย่างโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำสามานยนามข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่าโบราณิกศัพท์ลักษณะนี้ที่ปรากฏในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นคำเรียกชื่อ “ส่วนประกอบเรือ คน สัตว์ เครื่องประกอบอาหาร ผลไม้ สถานที่ อาวุธ วัสดุเครื่องใช้ วัน” โดยลักษณะการใช้คำ บางคำก็เป็นคำที่เป็นโบราณิกศัพท์อย่างชัดเจนซึ่งปัจจุบันไม่ใช้แล้ว เช่น “วงกุด กรง ต้นหน ท้ายพระ สามคด” บางคำเป็นโบราณิกศัพท์ที่มีเค้าโครงเดิมมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะการตัดคำ เช่น “เด็กใช้ ต่าย หลิ่ง ปืนทอง ออก” เป็นต้น

1.1.2 คำนามชี้เฉพาะ (วิสามานยนาม)

Phraya Uppakitsilapasan (2541, p. 71) ได้นิยามความหมายของคำ “วิสามานยนาม” ไว้ว่า เป็นคำนามที่เป็นชื่อเฉพาะที่สมมติตั้งขึ้นสำหรับเรียกคน สัตว์และสิ่งของบางอย่างเพื่อให้รู้ชัดว่าคนนี้ สัตว์ตัวนี้ เช่น ชื่อเมืองนนทบุรี วันอาทิตย์ จันทร์ ชื่อสกุล-มาลากุล ณ สงขลา ฯลฯ โดยในสมัยอยุธยาได้มีการนำคำนามในลักษณะนี้มาใช้เช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างคำศัพท์ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำนามชี้เฉพาะ

ที่	โบราณิกศัพท์	ความหมาย
1	ลายปรุสุกทอง	ลายฉลุโปร่งลงทองทึบ
	“ทองแดงฉลักลายปรุสุกทอง”	(Phitphumwithi, 2012, p. 65)
2	ดอกทุ่มนา	ดอกกระทุ่มนา
	“แลดอกนั้นเหมือนดอกทุ่มนา”	(Phitphumwithi, 2012, p. 77)
3	บัวขม	ลูกบัวสาย
	“โตนดบัวขมต้มถาดหนึ่ง”	(Phitphumwithi, 2012, p. 75)
4	ถั่วคิ้วนาง	ถั่วที่มีลักษณะโค้งเหมือนคิ้ว เช่น ถั่วแขก
	“ถั่วคิ้วนางคั่วถาดหนึ่ง”	(Phitphumwithi, 2012, p. 75)

ที่	โบราณิกศัพท์	ความหมาย
5	ปืนตีนนกยาง	ปืนขานกกรยางค์
	“แลปืนนกยางแต่น้อย ๆ”	(Phitphumwithi, 2012, p. 103)
6	นกสับ	ปืนชนิดหนึ่ง
	“ทางนั้นพลเมืองถือปืนนกสับ”	(Phitphumwithi, 2012, p. 53)
7	ปลาสอมุง	ปลาแซลมอน
	“ฝรั่งเรียกปลาสอมุง”	(Phitphumwithi, 2012, p. 133)
8	สามป้าน	เรือเล็กปัจจุบันเรียกเรือสำปั้น
	“แลบาตรีวาเสดลงสามป้าน”	(Phitphumwithi, 2012, p. 117)
9	ตะพานหก	สะพานที่ยกขึ้นได้ เพื่อให้เรือสัญจรไปมา
	“ก่อด้วยศิลาเป็นตะพานหก”	(Phitphumwithi, 2012, p. 111)

จากตัวอย่างโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำวิสามานยนามข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่า โบราณิกศัพท์ลักษณะนี้ที่ปรากฏในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นคำเรียกชื่อเฉพาะของ “สถานที่ (ชื่อประเทศ ชื่อเมือง) เรือ อาหาร พืช ดอกไม้ สัตว์ (ชื่อปลา) ลวดลาย อาวุธ (ชื่อปืน)” โดยลักษณะการใช้คำบางคำก็เป็นคำที่เป็นโบราณิกศัพท์อย่างชัดเจนซึ่งปัจจุบันไม่ใช้แล้ว เช่น “ถั่วคิ้วนาง ตะพานหก ปืนตีนนกยาง ปลาสอมุง” บางคำเป็นโบราณิกศัพท์ที่มีเค้าโครงเดิมมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะการเพิ่มเสียง เช่น “ดอกทุ่มนา เป็นดอกกระทุ่มนา” การกลายเสียงพยัญชนะต้น เช่น “ปลาสะพง เป็น ปลากะพง ตะพาน เป็น สะพาน” รวมถึงการเปลี่ยนเสียง เช่น “สามป้าน เป็น สำปั้น” เป็นต้น

1.1.3 คำนามบอกลักษณะ (ลักษณนาม)

Phraya Uppakitsilapasan (1998, p. 72) ได้นิยามความหมายของคำ “ลักษณนาม” ไว้ว่า เป็นคำนามที่ใช้บอกลักษณะของสามานยนามอีกทีหนึ่ง เช่น คำเรียกพระว่า “รูป” เรียกสัตว์ว่า “ตัว” เรียกเรือว่า “ลำ” ฯลฯ โดยในสมัยอยุธยาได้มีการนำคำนามในลักษณะนี้มาใช้เช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างคำศัพท์ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตารางแสดงโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำบอกลักษณะ

ที่	โบราณิกศัพท์	ความหมาย
1	เส้นหนึ่ง	1 เส้น ยาวประมาณ 40 เมตร
	“ปากน้ำเข้าไปประมาณหนึ่งเส้น”	(Phitphumwithi, 2012, p. 51)
2	บอก	กระบอก
	“แลบรรทุกปืนใหญ่ได้ 134 บอก”	(Phitphumwithi, 2012, p. 89)

จากตัวอย่างโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำลักษณนามข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่า โบราณิกศัพท์ลักษณะนี้ที่ปรากฏในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) นั้น มีลักษณะการใช้คำเพื่อบอกลักษณนามของคำโดยสังเกตว่ามีเค้าโครงเดิมมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีการเพิ่มเสียงของคำ เช่น บอก เป็น กระบอก (ลักษณนามของปืน ปล้องไม้ไผ่) เป็นต้น

1.2 โบราณิกศัพท์ที่เป็นคำกริยา

Phraya Uppakitsilapasan (1998, p. 83) ได้นิยามความหมายคำว่า “คำกริยา” ไว้ว่า “คำที่แสดงอาการของนามหรือสรรพนาม เพื่อให้รู้ว่านาม หรือสรรพนามนั้น ๆ ทำอะไร หรือเป็นอย่างไร เช่นตัวอย่าง นกบิน คนนั่ง ไฟดับ ดังนี้ คำว่า บิน นั่ง ดับ เป็นคำกริยาแสดงอาการของนาม นก คน และ ไฟ ปรากฏอาการคือดับ ดังนี้ เป็นต้น” ซึ่งจากการศึกษาโบราณิกศัพท์สมัยอยุธยาที่เป็นคำกริยาในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) พบว่ามีการใช้คำศัพท์ที่เป็นคำกริยา ดังตัวอย่างคำศัพท์ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำกริยา

ที่	โบราณิกศัพท์	ความหมาย	
1	ทักทาน	ทักทายปราศรัย	
	“ฝีดาวู 8 คน จะมาทักทานแลข้าพเจ้าให้”		(Phitphumwithi, 2012, p. 31)
2	ทำทาง	มาเจริญพระราชไมตรี	
	“อัตโนมานี้ทำทางเป็นอันไกลก็มาเป็นสุข”		(Phitphumwithi, 2012, p.33)
3	ยิน	ยินดี	
	“และซึ่งท่านมีน้ำใจยินบำรุงพระราชไมตรี”		(Phitphumwithi, 2012, p.47)
4	คลาย	เคลื่อนที่	
	“แลครั้นเรือพระราชสารคลายออกไป”		(Phitphumwithi, 2012, p. 51)
5	ยืนราย	เรียงราย	
	“พลเมืองถือปืนนกสับยืนรายตามริมฝั่ง”		(Phitphumwithi, 2012, p. 53)
6	สะเทิน	เรียงซ้อนกัน	
	“ใส่ถาดใหญ่ใบหนึ่งใส่ถาดสะเทินสองถาด”		(Phitphumwithi, 2012, p. 79)
7	เนียง	เรียง	
	“ชาวเมืองอยู่นั้นเป็นสองแถวติดเนียงกัน”		(Phitphumwithi, 2012, p. 93)
8	ปั่นป่าน	ปั่นฝ้ายหรือปั่นด้ายเพื่อใช้ทอผ้า	
	“แลถัดตึกนั้นไปเป็นตึกหญิงปั่นป่าน”		(Phitphumwithi, 2012, p. 107)
9	ตีพวน	ทำเกลียว หรือฟั่นเกลียวเชือก	
	“แลตีพวนฟั่นเชียกสำหรับกำปั่นแลที่ไว้”		(Phitphumwithi, 2012, p.113)
10	สบใจ	พึงพอใจ	
	“แลคิดจะทำสิ่งใดแต่จะให้ท่านสบใจ”		(Phitphumwithi, 2012, p 135)
11	เชือน	เบนออกไป	
	“แลตั้งเสาใหญ่เชือนออกไปสามเสา”		(Phitphumwithi, 2012, p. 161)

จากตัวอย่างโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำกริยาข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่าโบราณิกศัพท์ลักษณะนี้ที่ปรากฏในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) นั้นสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ อกรรมกริยา และสกรรมกริยา โดยจะพบลักษณะการใช้คำกริยาประเภทอกรรมกริยาเป็นส่วนใหญ่ ตัวอย่างคำเช่น “ทักทาน ทำทาง รับสู้ ยิน คลาย เวียนลงมา ยืนราย สะเทิน เยียน ทุก” ส่วนคำกริยา

ประเภทสกรรมกริยาก็พอมีการนำมาใช้บ้าง ตัวอย่างคำเช่น “ปั่น (ฝ้าย) สบ (ใจ)” เป็นต้น โดยลักษณะการใช้คำ บางคำก็เป็นคำที่เป็นโบราณิกศัพท์อย่างชัดเจนซึ่งปัจจุบันไม่ใช้แล้ว เช่น “ทำทาง เนียง ตีพวน” บางคำเป็นโบราณิกศัพท์ที่มีเค้าโครงเดิมมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะการตัดคำ เช่น “ยิน ทักสะเทิน” เป็นต้น

1.3 คำวิเศษณ์

Phraya Uppakitsilapasan (1998, p. 87) ได้นิยามความหมายคำว่า “คำวิเศษณ์” ไว้ว่า “คำจำพวกหนึ่งที่ใช้ประกอบคำอื่นให้มีเนื้อความแปลกออกไป ได้แก่คำว่า ดี ชั่ว ขาว ดำ สูง เร็ว ช้า สำหรับประกอบคำอื่น คือ ประกอบนาม เช่น ม้าเร็ว ฯลฯ ประกอบสรรพนาม เช่น ใครบ้าง ฯลฯ ประกอบกริยา เช่น เดินช้า ฯลฯ ประกอบวิเศษณ์ด้วยกัน เช่น เร็วมาก ฯลฯ ” ซึ่งจากการศึกษาโบราณิกศัพท์สมัยอยุธยาที่เป็นคำวิเศษณ์ในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) พบว่า มีการใช้คำศัพท์ที่เป็นคำวิเศษณ์ ดังคำศัพท์ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ตารางแสดงโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำวิเศษณ์

ที่	โบราณิกศัพท์	ความหมาย	
1	ชุย	ทำให้ฟูขึ้น	
	“แลมีระบายใส่ชุยไหมแลมีฉากรูปคน”		(Phitphumwithi, 2012, p. 69)
2	รี	ยาว	
	“มีตึกใหญ่อยู่ตามรีริมน้ำไป”		(Phitphumwithi, 2012 , p. 93)

จากตัวอย่างโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำวิเศษณ์ ผู้ศึกษาพบว่า โบราณิกศัพท์ลักษณะนี้ที่ปรากฏในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) นั้น มีลักษณะการใช้คำเพื่อบอกถึงลักษณะวิเศษณ์ของคำ โดยสังเกตว่ามีเค้าโครงเดิมและนำมาใช้จนถึงปัจจุบัน เช่นคำว่า ชุย (บอกสัมผัส) รี (บอกสัณฐาน) เป็นต้น

2. โบราณิกศัพท์สมัยอยุธยาที่เป็นคำยืมในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน)

ผู้ศึกษาพบว่า มีการใช้คำโบราณิกศัพท์สมัยอยุธยาที่เป็นคำยืมในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) โดยจัดจำแนกคำศัพท์ได้เป็น 3 ชนิด ได้แก่ โบราณิกศัพท์ที่เป็นภาษาฝรั่งเศส / โปรตุเกส / สเปน, โบราณิกศัพท์ที่เป็นภาษาบาลีและสันสกฤต, โบราณิกศัพท์ที่เป็นภาษาเขมร ดังต่อไปนี้

2.1 โบราณิกศัพท์ที่เป็นภาษาโปรตุเกส / ฝรั่งเศส

การศึกษาโบราณิกศัพท์สมัยอยุธยาที่เป็นคำยืมในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) พบว่า มีการใช้คำศัพท์ที่เป็นคำยืมภาษาฝรั่งเศส ภาษาโปรตุเกส และภาษาสเปน ดังตารางตัวอย่างคำศัพท์ต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ตารางแสดงโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำยืมภาษาโปรตุเกส / ฝรั่งเศส

ที่	โบราณิกศัพท์	ที่มาของภาษา	ความหมาย
1	ฝีดาวู (Fldalgo)	โปรตุเกส	เจ้าหน้าที่, นายทหาร, พนักงาน, ชนชั้น
	“นายคุมทหารคนหนึ่งฝีดาวูคนหนึ่ง”		(Phitphumwithi, 2012, p. 31)
2	กะปิตัน (ship captain)	โปรตุเกส	กัปตัน
	“กะปิตันนายกำปั่นแลเมศรีหมอผู้ใหญ่”		(Phitphumwithi, 2012, p. 41)
3	ปะตุกัน (Portugal)	โปรตุเกส	โปรตุเกส
	“แลไปต่อแดนปะตุกันแลแดนอิศปาญะ”		(Phitphumwithi, 2012, p. 95)
4	บาตรี (Padre)	โปรตุเกส	คำนำหน้าชื่อของบาทหลวง
	“แลบาตรีผู้ใหญ่คณะการะเมลีตา”		(Phitphumwithi, 2012, p. 33)
5	มูสู (Monsieur...)	ฝรั่งเศส	เมอซิเออร์
	“มูสูระวีตงและมูสูซาบโรปลัดนายกำปั่น”		(Phitphumwithi, 2012, p. 31)
6	เมศรี (Messier)	ฝรั่งเศส	ผู้ใหญ่ที่ควรยกย่องให้เกียรติ
	“กะปิตันนายกำปั่นแลเมศรีหมอผู้ใหญ่”		(Phitphumwithi, 2012, p. 41)
7	อีศปาญะ (Espagne)	ฝรั่งเศส	สเปน
	“แลไปต่อแดนปะตุกันแลแดนอิศปาญะ”		(Phitphumwithi, 2012, p. 95)
8	กุดเตีย (Cabine)	ฝรั่งเศส	ห้องท้ายเรือ
	“มีท้ายกุดเตียและหลังคานั้นหุ้มแพร”		(Phitphumwithi, 2012 , p. 43)
9	อิกบาศโคร (Ambassadeur)	ฝรั่งเศส	เอกอัครราชทูต
	“แลอัตโนซึ่งเป็นอิกบาศโครให้สมควร”		(Phitphumwithi, 2012, p. 47)
10	เดเสียม (De Siam)	ฝรั่งเศส	พระเจ้ากรุงสยาม (พระมหากษัตริย์ไทย)
	“วันสามให้คำว่าวีวเลรัวเดเสียม”		(Phitphumwithi, 2012, p. 63)
11	ปัศตู (Tissu, Laine)	ฝรั่งเศส	ผ้าขนสัตว์
	“แลเก้าอี้แพรแดงนั้นเอาปัศตูขาวทำ”		(Phitphumwithi, 2012, p. 67)
12	ปัง (Pain)	ฝรั่งเศส	ขนมปัง
	“ไก่แลเป็ดสองถาดกินกับปัง”		(Phitphumwithi, 2012, p. 73)
13	แฝว (Févre)	ฝรั่งเศส	ถั่วชนิดหนึ่ง เม็ดกลมเขียว
	“ถั่วสิ่งหนึ่งชื่อแฝวประดุจหนึ่งถั่ว”		(Phitphumwithi, 2012, p. 75)
14	ประบวย (Framboise)	ฝรั่งเศส	ผลไม้ตระกูลราสเบอรี
	“เหมือนดอกทุ่มนารสเปรี้ยวชื่อประบวย”		(Phitphumwithi, 2012, p. 77)
15	ปารอน (Prúne)	ฝรั่งเศส	ลูกพรุน
	“ผลไม้สิ่งหนึ่งชื่อปารอนเหมือนลูกพุม...”		(Phitphumwithi, 2012, p. 77)
16	อันตน (Antoine Pinto)	ฝรั่งเศส	สามเณรในคริสต์ศาสนาผู้มีนามว่า อันตวน ปินโต
	“อนึ่งให้ขุนหมื่นแลสามเณรอันตนแล”		(Phitphumwithi, 2012, p. 81)
17	เฝรสะ (Fraise)	ฝรั่งเศส	สตรอเบอรี่
	“ผลไม้สิ่งหนึ่งชื่อเฝรสะแดง”		(Phitphumwithi, 2012, p. 73)
18	ทะเลดวน (La mer)	ฝรั่งเศส	อาจจะหมายถึง ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน
	“แลปากน้ำในทะเลดวนนั้นสองแห่ง”		(Phitphumwithi, 2012, p. 95)

จากตัวอย่างโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำยืมภาษาโปรตุเกส ฝรั่งเศส และภาษาสเปนข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่า โบราณิกศัพท์ลักษณะนี้ที่ปรากฏในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นคำที่ใช้เรียกชื่อเฉพาะของคน กษัตริย์ ตำแหน่ง ยศ เมือง จังหวัด ประเทศ เรือ พืช ผลไม้ อาหาร ฯลฯ โดยลักษณะการใช้คำบางคำก็เป็นคำที่เป็นโบราณิกศัพท์อย่างชัดเจนซึ่งปัจจุบันไม่ใช้แล้ว เช่นคำว่า กะปิตัน (กัปตัน), ปะตุกิน (โปรตุเกส) บางลักษณะมีเค้าโครงเดิมและนำมาใช้จนถึงปัจจุบัน เช่นคำว่า สำปาวโล (เซาเปาโล São Paulo) เป็นต้น

2.2 โบราณิกศัพท์ที่เป็นภาษาบาลีและสันสกฤต

การศึกษาโบราณิกศัพท์สมัยอยุธยาที่เป็นคำยืมในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) พบว่ามีการใช้คำศัพท์ที่เป็นคำยืมภาษาบาลี-สันสกฤต ดังตารางคำศัพท์ตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ตารางแสดงโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤต

ที่	โบราณิกศัพท์	ที่มาของภาษา	ความหมาย
1	ตรีทูต	สันสกฤต (ส. ตฺริ,/ป.,ส.ทูต)	ทูตลำดับที่ 3 ในคณะทูต รองจากราชทูต และอุปทูต
	“มาทักข้าพเจ้า แลทูต อุปทูต และตรีทูต”		(Phitphumwithi, 2012, p. 35)
2	อัตโน	บาลี (ป. อตฺต, ส. อาตฺมน)	ข้าพเจ้า, ตน, ตนเอง
	“แลซึ่งท่านปรารถนาจะใคร่เห็นอัตโน”		(Phitphumwithi, 2012, p. 31)
3	พระทาน	บาลี (ป., ส. วร, /ป., ส. ทาน)	รับประทาน
	“นายกำปั่นชวนไว้ให้รับพระทานอาหาร”		(Phitphumwithi, 2012, p. 31)
4	อันณราย	บาลี (ป., ส. อนฺตราย)	อันตราย
	“ก็มาเป็นสุขหาภัยอัณณรายมิได้ด้วย”		(Phitphumwithi, 2012, p. 33)
5	อุปทูต	บาลี (ป., ส. อุป /ป., ส. ทูต)	ตำแหน่งรองจากราชทูต
	“มาทักข้าพเจ้า แลทูต อุปทูตและตรีทูต”		(Phitphumwithi, 2012, p. 35)
6	โยชน์	บาลี (ป., ส. โยชน)	มาตราวัด 400 เส้น เป็น 1 โยชน์
	“ไกลเมืองแบรศออกไปทาง 4 โยชน์”		(Phitphumwithi, 2012 , p. 37)
7	ชุมภา	บาลี (ป., ส. อุรพฺภ)	สัตว์สี่เท้า คล้ายแกะ (ชุมพา)
	“เนื้อสุกรถาดหนึ่ง เนื้อชุมภาถาดหนึ่ง”		(Phitphumwithi, 2012, p. 73)
8	กะลาการ	บาลี (ตุลาการ) (ป., ส. ตุล, ป., ส.การ)	ตุลาการ,ผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี
	“กะลาการซึ่งได้เป็นพนักงานบังคับ”		(Phitphumwithi, 2012, p. 85)

จากตัวอย่างโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำยืมภาษาบาลี - สันสกฤตข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่า โบราณิกศัพท์ลักษณะนี้ที่ปรากฏ ในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นคำเรียกสิ่งต่าง ๆ ทั่วไปที่ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยลักษณะการใช้คำบางคำ จะเป็นคำโบราณิกศัพท์ชัดเจนซึ่งปัจจุบันไม่ใช้แล้ว เช่น “อัตโน กาละการชุมภา” บางคำเป็นโบราณิกศัพท์ที่มีเค้าโครงเดิมมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง ได้แก่ การเติมเสียง เช่นคำว่า “พระทาน เป็น รับประทาน” การสับเสียง เช่นคำว่า “กะไตร เป็น กรรไกร, ตะบะ เป็น กระบะ” นอกจากนี้ ยังมีคำโบราณิกศัพท์ที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน เช่นคำว่า “โยชน์ พระมณฑป พระราชสาร” เป็นต้น ซึ่งบางครั้งอาจมีการเปลี่ยนแปลงด้านพยัญชนะตัวสะกดไปบ้าง

2.3 โบราณิกศัพท์ที่เป็นภาษาเขมร

การศึกษาโบราณิกศัพท์สมัยอยุธยาที่เป็นคำยืมในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) พบว่า มีการใช้คำศัพท์ที่เป็นคำยืมภาษาเขมร ดังตารางตัวอย่างคำศัพท์ต่อไปนี้

ตารางที่ 8 ตารางแสดงโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำยืมภาษาเขมร

ที่	โบราณิกศัพท์	ที่มาของภาษา	ความหมาย
1	ถมอ	เขมร	สมอเรือ (ภาษาเขมรโบราณใช้คำว่า “ถมอ” หมายถึง “หิน”
	“แลถัดนั้นไปเป็นตึกตีเหล็กทำถมอ”		(Phitphumwithi, 2012, p. 109)
2	พนมพกวด	เขมร (ข.พนมพกวด)	ชื่อลายไทยประเภทหนึ่ง
	“แลเอาพรมลายพนมกวดดัดเป็นเพดาน”		(Phitphumwithi, 2012, p. 147)

จากตัวอย่างโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำยืมภาษาเขมรข้างต้นผู้ศึกษาพบว่า โบราณิกศัพท์ลักษณะนี้ที่ปรากฏในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นคำเรียกสิ่งต่าง ๆ ทั่วไป เช่น “ส่วนประกอบของเรือ ลวดลายไทยต่าง ๆ” โดยลักษณะการใช้คำบางคำเป็นโบราณิกศัพท์ที่มีเค้าโครงเดิมมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังมีคำโบราณิกศัพท์ที่ใช้ถึงปัจจุบัน เช่นคำว่า “เพลิง (ไฟ)” เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

โบราณิกศัพท์ที่ปรากฏในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) สมัยอยุธยา ซึ่งบันทึกขึ้นโดยออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) หนึ่งในราชทูตไทยเพื่อถวายพระราชสาสน์และเครื่องมงคลราชบรรณาการของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เอกสารฉบับนี้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไทย สมัยอยุธยาตอนปลาย จำนวนทั้งสิ้นไว้ 68 หน้า (Kongkaew,1985, pp. 27-144) ผู้ศึกษาพบว่าในเอกสารบันทึกรายวันของพระวิสุทสุนทรนี้ มีโบราณิกศัพท์ซึ่งเกิดจากอัจฉริยภาพทางด้านการใช้ภาษาของผู้ประพันธ์เป็นอย่างยิ่ง โดยผู้ศึกษาพบการใช้โบราณิกศัพท์ ในเอกสารบันทึก ซึ่งจำแนกเป็น 2 ลักษณะคือ **การใช้ภาษาโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำไทย** ซึ่งจำแนกคำศัพท์ได้เป็น 3 รูปแบบ คือ คำนาม คำกริยา และ

คำวิเศษณ์ โดยโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำนามจำแนกคำศัพท์ได้ 3 ประเภท คือ **นามทั่วไป (สามานยนาม)** เช่น ตะตก (ตะวันตก), ตะออก (ตะวันออก), เชียก (เชือก), สามคด (คุ้งน้ำ), แว่น (กระจกเงา), ต้นหน (คนดูเส้นทาง) **นามชี้เฉพาะ (วิสามานยนาม)** เช่น กรุงไทย (ประเทศไทย), บัวขม (ลูกบัวสาย), สับนก (ปืนชนิดหนึ่ง), ปลาสะพง (ปลากะพง), ปลาสอมุง (ปลาแซลมอน), ถั่วพระบาด (ถั่วชนิดหนึ่ง) **นามบอกลักษณะ (ลักษณนาม)** เช่น เส้นหนึ่ง (1 เส้น ยาวประมาณ 40 เมตร), บอก (กระบอก) **คำกริยา** เช่น ทักทาย (ทักทายปราศรัย), ทำทาง (เจริญสัมพันธ์ไมตรี), สะเทิน (เรียงซ้อนกัน), สบใจ (พึงพอใจ), เชือน (เบนออกไป), เนียง (เรียง), ตีพวน (ทำเกลียวเชือก) **คำวิเศษณ์** เช่น รี (ยาว), โดยพลัน (โดยเร็ว), ชุย (ทำให้ฟูขึ้น) ภาพรวมของการใช้โบราณิกศัพท์ที่ปรากฏในประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) นั้น มักจะเป็นคำสามานยนาม วิสามานยนาม ลักษณนาม และคำวิเศษณ์ เนื่องจากโบราณิกศัพท์เหล่านี้ ได้มีการใช้ในสมัยอยุธยาตอนปลาย รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พ.ศ. 2199-2231 และเมื่อมีการเดินทางไปฝรั่งเศสในฐานะเอกอัครราชทูต คำศัพท์เหล่านี้จึงได้ถูกนำมาใช้และเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบของบันทึกประจำวัน ซึ่งบางคำไม่ได้ใช้แล้วในสมัยปัจจุบัน แต่แสดงให้เห็นถึงคลังคำบางอย่างที่เป็นรูปแบบเฉพาะของอยุธยาตอนปลาย

การใช้โบราณิกศัพท์ที่เป็นคำยืม พบว่ามีการใช้ถ้อยคำในลักษณะนี้หลายภาษา ได้แก่ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาโปรตุเกส ภาษาสเปน ภาษาบาลี-สันสกฤต และภาษาเขมร ดังนี้ **ภาษาฝรั่งเศส** เช่น เมืองแบรศ (เมืองแบรสต์ : Brest), ลันดอระนอ (เมืองล็องแดร์โน : Landermeau), เมศรี (ผู้มีเกียรติ : Messier), เดเสียม (พระเจ้ากรุงสยาม : De Siam), ปารอน (ลูกพรุน : Prúne), สเป (ซุป : soup), เฝรส (สตรอเบอรี่ : Fraise), แป็ง (ขนมปัง : Pain), มูสูระวีตง (เมอร์ซีเออร์โกรีตง : Monsieurcoriton) **ภาษาโปรตุเกส** เช่น กะปิตัน (กัปตัน), บาตรี(บาทหลวง), ปะตุกิน (โปรตุเกส), บีศป (บิชอบ) ภาษาสเปน เช่น เมืองกะดีด (Cadix) **ภาษาบาลี-สันสกฤต** เช่น อัตโน (ข้าพเจ้า), อุปทูต (หัวหน้าราชทูต), กาละการ (ตุลาการ), ตะไกร (กรรไกร), ตะบะ (กระบะ), สัปทน (ร่ม), อนณราย (อันตราย) **ภาษาเขมร** เช่น ถมอ (สมอเรือ), เตาเพลิง (ปล่องไฟ), พนมพกวด (ลายไทยประเภทหนึ่ง) ผลของการศึกษาโบราณิกศัพท์ ซึ่งปรากฏในบันทึกรายวันของออกพระวิสุทสุนทร โดยปรากฏชัดในเรื่องทำนองการเขียนที่ใช้ภาษร้อยแก้วสมัยอยุธยาตอนปลาย คือ สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พ.ศ. 2199-2231 แลการทูต ซึ่ง Preeccha (1972) ได้กล่าวไว้ว่า มีการใช้ภาษาง่าย ๆ ไม่นำศัพท์บาลีมาใช้ในสำนวนแบบสูง เช่น อันวิเศษ, บุญสมภาร และคำว่า อัตโน เป็นต้น การใช้โบราณิกศัพท์ประเภทคำยืมนั้นพบว่า พระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) นิยามใช้**โบราณิกศัพท์ประเภทคำยืมที่เป็นภาษาฝรั่งเศส / โปรตุเกส** ค่อนข้างมาก เนื่องจากท่านพยายามจะสื่อสารถ้อยคำที่ใช้ในภาษาดังกล่าวอาจจะเพื่อการเรียนรู้หรือเพื่อสื่อสารต่อ จึงได้มีการใช้คำศัพท์ดังกล่าว ค่อนข้างมาก และส่วนใหญ่จะเป็นคำนาม ดังที่ Benjamat (1986) ให้ความเห็นว่า สิ่งที่ปรากฏอีกอย่างหนึ่งในบันทึกรายวันของออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) คือ **คำสรรพนาม** ซึ่งตรงกับ Jatubhorn (1986) ได้กล่าวไว้ว่า คำสรรพนามที่พบมี 2 รูปแบบ คือ **บุรุษสรรพนาม** เช่น ข้าพเจ้า อัตโน เรา ท่าน และคำนามที่ใช้เป็นสรรพนามหลายคำที่ใช้เรียกอาชีพพระมหากษัตริย์ หรือนักบวช ทั้งโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำไทยและโบราณิกศัพท์ที่เป็นคำยืมต่างสะท้อนภาพของการใช้ภาษาในสมัยอยุธยา รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พ.ศ. 2199-2231 การใช้โบราณิกศัพท์ที่เป็นคำยืมเหล่านี้ของออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) แสดงให้เห็นถึงอัจฉริยภาพ ในการเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ของภาษานั้น ๆ ให้ถูกถ่ายทอดผ่านภาษาไทยสมัยอยุธยาตอนปลาย โดยอาศัยการออกเสียงให้ใกล้เคียง แล้วเขียนในบันทึกประจำวัน

References

Benjamat, B. (1986). **The creation of the Thai words during Ayutthaya period** [Master's thesis]. Silpakorn University. (In Thai)

Chanjira, J. (2003). **The influence of foreign languages on Thai.** Patthana Sueksa Publishing.

Institute of Thai Language. (2006). **Norms of Thai language, Vol. 2: Words, word formation, and loanwords.** Institute of Thai Language, Office of the Basic Education Commission. (In Thai)

Jatubhorn, S. (1986). **The pronouns in the records and letters of Kosa Pan: The sociolinguistic study.** Silpakorn University. (In Thai)

Kongkaew, W. (1985). **The daily records of Phra Wisut Soonthorn (Kosa Pan): Thai ambassador in France during Ayutthaya period.** Silpakorn. (In Thai)

Phraya Uppakit Silpasarn. (1998). **Thai grammars: Orthography, morphology, syntax, prosody.** Thai Wattanapanich. (In Thai)

Phitphumwithi, P. (2012). **Archives of Ok Phrawisutsunthon (Kosapan).** The National Discovery Museum Institute. (In Thai)

Preeccha, C. (1972). **The users of the Thai prose during Ayutthaya period** [Master's thesis]. Chulalongkorn University). (In Thai)

Royal Institute. (2013). **Royal Institute dictionary, 2012.** Nanmee Books. (In Thai)

Wilaisak, K. (2013). **Foreign languages in Thai language.** Kasetsart University Press. (In Thai)